

УДК 81'373:811.161.3

UDC 81'373:811.161.3

МЕТАФТАНІМІЯ АДМОЎНЫХ ЭМОЦЫЙ У БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

METAPHONYMY OF NEGATIVE EMOTIONS IN THE BELARUSIAN LANGUAGE

В. В. Гардзеі,
*аспірант кафедры мовазнаўства
і краіназнаўства Усходу, БДУ*

O. Hardzei,
*post-graduate student of Oriental Linguistic
and Country Studies Department, BSU*

Паступіў у рэдакцыю 22.01.18.

Received on 22.01.18.

У артыкуле аналізуецца дзейне механізма метафтанімічнай праекцыі пры адлюстраванні адмоўных эмоцый у беларускай мове. Аб'ектам даследавання з'яўляюцца метафары і метаніміі, якія адлюстроўваюць адмоўныя эмацыянальныя станы чалавека. У межах даследаваных фразеалагічных адзінак найбольш шырока прадстаўлены эмоцыі незадаволенасці, гневу, лютасці, страху. У меншай колькасці выяўлены эмацыянальныя пачуцці сораму, грэбавання, пагарды. Даследаванне грунтуецца на канцэптуальных метафарах, вызначаных Дж. Лакофам, М. Джонсанам, З. Кавешэсам і інш.

Ключавыя словы: метафара, метанімія, метафтанімія, эмоцыі.

This paper analyzes the metaphonymic projection displaying negative emotions in the Belarusian language. The object of the study are metaphors and metonymies that reflect the negative emotional state of a person. Among the investigated phraseological units most widely represented are the emotions of resentment, anger, rage, fear. Smaller amounts are found in emotional feelings of shame, neglect, contempt. The study is based on the conceptual English metaphors, defined by G. Lakoff, M. Johnson, Z. Kövecses et al.

Keywords: metaphor, metonymy, metaphonymy, emotion.

Уводзіны. У сучасным мовазнаўстве дастаткова выразна назіраецца імкненне да комплекснага падыходу ў вывучэнні грамадства, культуры і чалавека. У пачатку XIX ст. да пытанняў трыяды «мова – народ – культура» звярталіся нямецкія вучоныя В. К. Грым, Я. Л. Грым, ідэі якіх знайшлі свой працяг у Расіі ў 60–70-я гады XIX ст. у працах Ф. І. Буслаева, А. М. Афанасьева, А. А. Патабні. Найбольш шырокае распаўсюджанне ў свеце атрымалі ідэі В. фон Гумбальта, які першым звярнуў увагу на тое, што мова адлюстроўвае «дух народа», што яна ёсць «само быццё народа», і даў азначэнне мовы як «свету, які ляжыць паміж светам знешніх з'яў і ўнутраным светам чалавека» [1, с. 7]. Як адзначае філосаф У. М. Конан, «гістарычны вопыт сведчыць, што мова народа – гэта знакавае, вобразнае і сімвалічнае адлюстраванне яго быцця і культуры, дакладнае, хоць часта і “зашыфраванае”, выяўленне яго асноўных этнаграфічных характарыстык, культурных запазычанняў і ўплываў» [2, с. 357].

У дадзеным кантэксце варта звярнуцца да метафар і метаніміяў як да моўнага матэрыялу, непасрэдна звязанага з магчымасцю пранікнуць ва ўнутраны свет чалавека, выявіць яго асноўныя культурныя, мараль-

ныя каштоўнасці, традыцыі, якія заснаваны на адчуваннях, мысленні, паводзінах і навыках, звычаях і культурных дасягненнях.

Л. Гусенс вылучае чатыры тыпы ўзаемадзейння метафары і метаніміі і надае з'яве назву «метафтанімія» [3, с. 323–340]. Гіпотэза аб сінкрэтычнасці метафары і метаніміі, выказаная ў працах Р. В. Якабсона [4], знайшла развіццё ў сучасных кагнітыўна-семіятычных канцэпцыях Дж. Лакофа, М. Джонсана, В. Крофта, Дж. Тэйлара, Г. Радэна, К. Фейерца.

Р. В. Якабсон сцвердзіў універсальнасць апазіцыі «метафара – метанімія» ў мове, дзейнасці мозга чалавека, розных відах мастацтва, паказаў, што гэтыя два віды адносін (сувязей) – па падабенстве і па сумежнасці – прысутнічаюць у любой сістэме знакаў [4, с. 111–126].

Жэсты і міміка чалавека – невербальныя сродкі зносін, якія перадаюць эмоцыі чалавека. Метанімічны характар маюць жэсты і міміка, якія захоўваюць генетычную сувязь з рухамі цела жывёл: пазяханне, дрыжкі, нахмурванне броваў, пачэсванне патыліцы, а таксама плач, смех, усмешка, акругленія ад страху ці здзіўлення вочы, чырвань (бледнасць) твару, сціснутыя вусны, стогн, закус-

ванне вуснаў, зморшчаны ці надзьмуты твар [5, с. 136].

Аднак усе «тэатральныя» жэсты і паставы, ненатуральная ўсмешка, артыстычнае «акругленне» вачэй, няшчырыя слёзы або смех адносяцца да знакаў-копій. У знакаў-копій (або знакаў-ікон) сувязь азначальнага і азначаемага матывавана падабенствам між імі, а значыць, з'яўляецца метафарычнай [5, с. 278].

На сучасным этапе развіцця айчыннага мовазнаўства пытанні сінкрэтычнай рэпрэзентацыі эмоцый чалавека ў мове застаюцца ў цэнтры ўвагі даследчыкаў, у той жа час на дадзены момант у беларускай лінгвістыцы адсутнічаюць працы, якія даюць апісанне з'явы метафтаніміі ў беларускай мове, а таксама выяўляюць яе спецыфіку ў супастаўленні з іншымі мовамі. З мэтай выяўлення асноўных відаў метафтаніміі, што выкарыстоўваюцца для рэпрэзентацыі негатыўных эмоцый, намі быў прааналізаваны шэраг прыкладаў з Беларускага N-корпуса.

Эмоцыі незадаволенасці, гневу і лютаасці ў беларускай мове найчасцей увабляюцца ў канцэпттуальных мадэлях: «злосць → цяпло», «злосць → вар'яцтва», «злосныя паводзіны → агрэсіўныя паводзіны жывёл». Разгледзім метафары і метаніміі злосці, адсартаваныя па катэгорыях у адпаведнасці з асноўнай канцэпттуальнай структурай. Найбольш пашыраная формула метафарычнага пераносу «фізічны свет → псіхічны свет» [6, с. 61].

Узаемадзеянне метанімічнай мадэлі «павялічванне тэмпературы цела → узбуджаны стан, нервовая напружанасць» [7] і канцэпттуальных метафар «злосць → агонь» (anger is fire), «злосць → цяпло» (anger is heat) сведчыць пра метафтанімію: *гнеў паліць сэрца, гнеў (злосць) пячэ душу, нагрэць нянавісцю, пякло душу, гнеў іскрыцца, гнеў палае, гнеў фарбуе ў полымя, счырванелую ад гневу*. Магчыма назіраць антаганістычную метафарычную мадэль «злосць → холад»: *сцюдзены позірк, гора сэрца студзіць*.

Даволі маштабна акрэслены метафарычны перанос «набыццё жывёльных рыс (упадабненне жывёлам) пад уплывам гневу → знешняе падабенства чалавека да жывёлы ў гнеўным стане» [8, с. 77], які канцэпттуалізуецца ў праекцыі «злосныя паводзіны → агрэсіўныя паводзіны жывёл» (angry behavior is aggressive animal behavior): *паказваць кіпцюры*. Л. Гусенс трактуе такія праекцыі як метафтанімічныя, хоць у некаторым сэнсе

можна не пагадзіцца з гэтым, паколькі ў дадзеным выпадку парушаецца антрапацэнтрычны падыход да вызначэння чалавека ў мове.

Можна звярнуць увагу і на гукавыя выяўленні, дзе часцей за ўсё зыходнай кропкай з'яўляецца праекцыя «праяўленне эмоцый гневу на вербальным узроўні → праяўленне агрэсіі жывёламі»: *аблаяць, лаяцца, палаяцца, абрахаць, з'яхіднічаць, пагаўкацца, лаяць, вылаяць, рыкаць, сабачыцца, гыркацца, раўці; азвярэць, азвярэлы, ашчэрыцца, ашчацініцца, набычыцца, уздыбіцца, грызціся, пагрызціся, цапацца, напасці, накінуцца, джаліць, натапыраны* [8, с. 77]. Працягвае дадзеную парадыгму капцэпттуальная метафара «злосць → жудасная жывёла»: *ваўкаватая незадаволенасць, суцішыць сваю незадаволенасць, азвярэлая лютаасць, ненажэрная лютаасць, не даў хвіліннаму гневу выйсця*.

Іншая формула семантычнага пераносу «хвароба, расстройствы псіхічных працэсаў → высокая ступень праяўлення гневу, яго напружанасць» [8, с. 77], якая сведчыць пра «неўладкаванасць унутранага свету, душэўны дыскамфорт, не адпаведныя норме паводзіны» [9, с. 57], убірае ў сябе метанімію «гнеў → агульная фізічная ўсхваляванасць». Названая метанімія і канцэпттуальная метафара «злосць → вар'яцтва» (anger is insanity) сведчаць пра метафтанімію: *бліскаць вачыма, бліскучыя ад гневу вочы, без памяці ад гневу, чакалі самых розных нечаканасцей ад яго раз'юшанага гневу, звар'яцелая лютаасць, шалеючы ад гневу*.

Далей разгледзім метафарычны перанос «ступень праяўлення прыродных з'яў → праяўленне гневу, якая можа суправаджацца пэўнымі дзеяннямі» [8, с. 77], заснаваную на канцэпттуальнай метафары «злосць → прыродная з'ява»: *чорная хваля гневу кідае мяне з яміны, лютаасць ва мне забушавала, па гладкім беласнежным целе прабягалі буйныя хвалі гневу, у ярка-блакітных вачах зноў пачынала віраваць незадаволенасць*. Апошнія тры прыклады таксама злучаны з канцэпттуальнай метафарай «цела → ёмішча для эмоцый», дзе ёмішча – цела і вочы. Усе названыя прыклады з'яўляюцца метафтаніміямі, бо разам з канцэпттуальнай метафарай у іх прысутнічае метанімічная мадэль «фізіялагічная праява эмоцыі → эмоцыя».

Таксама з метанімічнай мадэллю «фізіялагічная праява эмоцыі → эмоцыя» злучаец-

ца канцэптуальная метафара «злосць → фізічная сіла» (anger is a natural force): *скамянеў ад гневу, затрэсла ад гневу, скалануўся ўвесь ад гневу, калаціўся ад злосці і гневу, задрыжэла ў мяне ўсё ад гневу, скаланула ад раптоўнага выбуху гневу*. Гэта метафтанімічная мадэль сведчыць, што «фізічнае ўздзеянне на аб'ект → вынік, праява эмацыянальнага напружання» [8, с. 77].

Адмоўныя эмоцыі могуць рэпрэзентавацца як злачынцы пры ўвасабленні ў канцэптуальнай метафары «злосць → супернік у барацьбе» (anger is an opponent in a struggle): *лютасць адняла ў яго мову, сказаў-прасіпеў ад гневу здушаным голасам, здушаным ад гневу голасам*.

Канцэптуальная метафара «злосць → гарачая вадкасць у ёмішчы» (anger is a hot fluid in a container) мае шырокі спектр праяў, так, злосць можа *кіпець, падымацца, дымець, выпускаць пару, лопаць, выбухаць: поўны гневу, зараз лопне ад гневу, поўны абурэння і гневу, у Ахрэма канчаўся запас шалёнага гневу, крыўда, распач і лютасць кіпелі ў яго ляманце, вочы, поўныя гневу*.

Наступная формула метафарычнага пераносу – «прадмет → псіхічны свет» [6, с. 61], дзе «колеравае суаднясенне → крайняя ступень пачуцця»: *чорная лютасць, злосць цямнее, чорная хваля гневу кідае мяне з яміны, незадаволенасць шэрай хмаркай слізганула ў твары жанчыны, п'е не віно, а чорную лютасць, пачарнеў ад гневу, зелянець ад злосці (гневу)* [8, с. 78].

Яшчэ адна семантычная мадэль – «гнеў → месца ў прасторы»: *ён гэтак хутка адышоў ад свайго грознага гневу, затым бацька пераходзіць на гнеў і абурэнне на адрас розных дэмакратаў*.

Для адлюстравання эмоцый грэбавання, пагарды ў беларускай мове найбольш характэрны канцэптуальныя мадэлі: «пагарда → вадкасць у ёмішчы», «ганарыстасць → вяршэнства». Разгледзім метафары і метаніміі грэбавання, пагарды, адсартаваныя па катэгорыях у адпаведнасці з асноўнай канцэптуальнай структурай.

«*З пагардаю глядзеў зверху ўніз*» – найбольш яскравы метафтанімічны прыклад, які ўбірае ў сябе метанімію «выпрастаная пастава → ганарыстасць» і канцэптуальную метафару «ганарыстасць → вяршэнства» (pride is a superior), вылучаную З. Кавешэсам, бо ганарлівы чалавек пагардліва ставіцца да тых, каго лічыць горшымі за сябе [10, с. 30].

Шырока прадстаўлена метафарычнае ўвасабленне канцэптуальных мадэлей «пагарда → вадкасць у ёмішчы» (pride is a fluid in a container): *напаўняў яго пагардай да іншых, жанчына адказала яму позіркам, поўным пагарды, з такою знішчальнай пагардай у такіх вялізных вачах, не спускаў з твару горкае міны, поўнае пагарды*.

Да групы эмоцый сораму найбольш характэрны канцэптуальныя мадэлі: «сорам → хавацца ад свету», «сорам → хвароба», «сорам → агонь». Сорам – гэта, напэўна, адно з самых маўклівых пачуццяў. Чалавек нібы часова памірае, дранцее, апускае галаву, хавае вочы, і толькі чырвань красамоўна сведчыць пра тое, што адбываецца ў яго душы. Прадстаўляючы асноўныя метафарычныя зыходныя дамены сораму, З. Кавешэс грунтуецца на працах Д. Холанда, А. Кіпніса і К. Папе [10, с. 32]. Найболей распаўсюджаная метафарычная мадэль «сорам → хавацца ад свету» (shame is hiding away from the world): *ад сораму ён адвёў вочы, закрыла далоньмі твар, нібы хаваючы гнятлівы сорам, у нясцерпным сораме затуліла далоньмі твар, захацелася ад сораму адразу ж накрыцца чым-небудзь з галавой*.

Даволі часта сустракаецца перанос – «сорам → хвароба» (shame is an illness): *паміраў ад сораму, пакутуючы ад сораму, кроўю пазаліваліся ад сораму, ледзь не млела ад жаху і сораму*. З канцэптам сораму можа быць злучана ўвасабленне цяпла / агню: *згараць ад сораму, ці не пячэ цябе сорам, сорам паліць, згарала адначасна ў пякельным сораме, нечакана апёк сорам*. Аднак варта адзначыць, што ў выразе мае шчокі *гараць* прысутнічае метанімія (сорам → цяпло), на якой надбудоўваецца метафара (што магчыма назваць «метафарычнай метаніміяй») [10, с. 38].

Да групы эмоцый спалоху, страху, жаху ў беларускай мове найбольш характэрны канцэптуальныя мадэлі «фізіялагічная праява эмоцыі → эмоцыя», «спалох → хвароба», «страх → хвароба». Паміж эмоцыямі і фізіялагічнымі праявамі відавочна прычынна-следчая сувязь, якая адлюстроўвае пэўную метанімічную праекцыю. Гэта робіць зразумелым, чаму З. Кавешэс і Дж. Лакоф пастулявалі агульны метанімічны прынцып: «праява эмоцыі → эмоцыя» [7].

Відавочна, што моўная рэпрэзентацыя страху, жаху падобна да рэакцыі чалавека на холад і звязана з нерухомасцю, дрыжаннем цела, бледнасцю скуры. Звернем увагу

на метафтанімічнае ўзаемадзеянне канцэптуальнай метафары «страх → хвароба» (fear is an illness) і метанімічнай мадэлі «праява эмоцыі → эмоцыя»: *мароз па скуры (па спіне, па целе) пряхае, ходзіць, дзярэ, прабе, пряхае, хадзіць, прайшоў, прадзіраў; скура шэрхне (шэрхла, пашэрхла); мурашкі бегаюць (прабагаюць, бягуць) па целе (па спіне, па скуры); зуб на зуб не пападае / трапляе; каленкі / лыткі дрыжаць.*

Такім чынам, канцэптуальную метафару «страх → фізічная сіла» (fear is a natural force) магчыма разглядаць у звязку з метанімічнай мадэллю «праява эмоцыі → эмоцыя»: *агарнуў ізноў забабонны страх, асляпіла страхам блізкае смерці, абураная страхам, змучаны жахамі, зацяты ад жаху, жахам працінае, скалануўся ад спалоху, на кароткі час ахопліваў спалох, здрыганулася ад сцюжы і спалоху, ледзь не самлела ад спалоху, скалануўшыся ад гідлівага спалоху, мярцвеючы ад жаху, з жахам абмёр.*

Што да лакалізацыі страху, то ён звычайна «месціцца» ў вачах, пра што сведчаць наступныя метафары праекцыі «страх → вадкасць у ёмішчы» (fear is a fluid in a container): *поўнымі жаху вачыма, у нашых вачах вялікі спалох, крыва ўсміхаўся з незатухлым страхам у вузкіх вачах, твар пабіла ружовымі плямамі, у вачах праступіў страх, страх чамусьці згасаў перад дзіўным адчуваннем, выганяючы з душы апошні страх, раптам у вачах у Франчэскі плескануўся спалох, пасля ў ягоную свядомасць варам шыбануў спалох.*

На аснове прааналізаванага матэрыялу можна вылучыць такія пераносы, як: «страх → незвычайная істота», «страх → супернік у барацьбе», «страх → грамадскі кіраўнік», якія будуць праілюстраваны прыкладамі ніжэй.

Метафары ў межах праекцыі «страх → незвычайная істота» (fear is a supernatural being) метафарычна замацоўваюць за эмоцыяй якасці жывых істот: *абуджаўся жах, аенявы страх ахаліў, страх ахінаў яе ўсё болей, у свядомасць капітана пачаў паўзці страх, жах узьвіўся ў паветры і ўразіў*

*паліцыянтаў, дзікі, невы жах падкінуў мяне ўгору. Страх можа рэпрэзентавацца як супернік у барацьбе (fear is an opponent in a struggle): жах апанаваў, ён шчыра імкнецца перамагчы страх у сабе, душы ў сабе той страх, ці ўсе адолеюць страх, перасіліў бы ўсялякі страх, стараючыся неяк адолець свой страх, ледзьве адолеваючы страх, хлопец стрымліваў, перамагаў свой страх, жах ахаліў яго так моцна, што перасіліў. Перанос «страх → грамадскі кіраўнік» (fear is a social superior) персаніфікуе страх, выяўляе яго як магутную, аўтарытэтную і аўтарытарную асобу: *нейкі страх ці прадчуванне не пускае мяне паглядзець, паўсюдна панавалі маўчаньне й страх, ад жаху на досвітку прачынаўся народ, спалох штурхануў мяне ад гэтага месца.**

Заклучэнне. Рэпрэзентацыя эмацыйна-пачуцёвай сферы чалавека ў беларускай мове адбываецца часцей за ўсё дзякуючы працэсу метафарызацыі, які перадае вобразна-асацыятыўныя ўяўленні пра чалавека ў свеце і яго асноўныя пачуцці і эмоцыі, эктэрыярызацыя якіх прыпадабняецца да тых ці іншых з'яў як знешняга свету, так і цялеснага вопыту чалавека.

Аналіз эмоцый у моўнай карціне свету беларусаў на метафтанімічным матэрыяле дазваляе сцвярджаць, што праз семантыку структурных кампанентаў метафтаніміі поўна і выразна рэпрэзентуецца ўнутраны свет і выяўляюцца эмоцыі і перажыванні чалавека. У межах даследаваных фразеалагічных адзінак найбольш шырока прадстаўлены эмоцыі незадаволенасці, гневу, лютаасці, страху. У меншай колькасці выяўлены эмацыійныя пачуцці сораму, грэбавання, пагарды.

Матэрыялы і вынікі даследавання могуць быць выкарыстаны ў працэсе рэалізацыі лінгвакультуралагічнага падыходу да навучання беларускай мове, у комплексных даследаваннях лексікі і моўнай мадэлі свету беларускага народа. Выбарка і класіфікацыя, прапанаваныя ў даследаванні, могуць скласці аснову для слоўніка метафтаніміі беларускай мовы.

ЛІТАРАТУРА

1. Дзядова, А. С. Чалавек у люстэрку беларускай мовы і парэміялогіі : манаграфія / А. С. Дзядова. – Віцебск : ВДУ імя П. М. Машэрава, 2013. – 162 с.
2. Конан, У. М. Мова і культура / У. М. Конан // Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча. – Мінск, 1994. – С. 356–358.

REFERENCES

1. Dzyadova, A. S. Chalavek u lyusterku belaruskay movy i paremyalogii : managrafiya / A. S. Dzyadova. – Vitsebsk : VDU imya P. M. Masherava, 2013. – 162 s.
2. Konan, U. M. Mova i kultura / U. M. Konan // Belaruskaya mova : entsyklopedyya / pad red. A. Ya. Mikhnevich. – Minsk, 1994. – S. 356-358.

3. *Goossens, L.* Metaphonymy: The Interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action / L. Goossens // *Cognitive Linguistics*. – Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 1990. – № 1. – P. 323–340.
4. *Якобсон, Р. О.* В поісках сущности языка / Р. О. Якобсон // *Семиотика : Антологія* / сост. Ю. С. Степанов. – 2-е изд. – М. : Академ. проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2001. – С. 111–126.
5. *Мечковская, Н. Б.* Семиотика: Язык. Природа. Культура: Курс лекций : учеб. пособие для студ. филол., лингв., и переводовед. фак. высш. учеб. заведений / Н. Б. Мечковская. – 2-е изд., испр. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 432 с.
6. *Злобін, Л. І.* Метафарычныя спалучэнні са значэннем псіха-эмацыянальнага стану чалавека / Л. І. Злобін, Я. Н. Марозава // *Вестнік Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта*. – 1996. – С. 58–61.
7. *Ding, F.* The Interaction between Metaphor and Metonymy in Emotion Category / F. Ding // *Theory and Practice in Language Studies* [Electronic resource]. Vol. 2. – 2012. – Mode of access: <http://www.academypublication.com/issues/past/tpls/vol02/11/22.pdf> – Date of access: 25.09.2017.
8. *Носік, А. А.* Лексіка-семантычныя групы эмоцый гневу ў беларускай мове / А. А. Носік // *Весті БДПУ. Сер. 1. Педагогіка. Псіхалогія. Філалогія*. – 2016. – № 1. – С. 75–78.
9. *Шыманская, В. Ю.* Метафарычная рэпрэзентацыя псіхалагічнай сферы чалавека ў беларускай і англійскай мовах (на матэрыяле субстантываў) / В. Ю. Шыманская. – Мінск : РІВШ, 2016. – 124 с.
10. *Kövecses, Z.* *Metaphor and Emotion* / Z. Kövecses. – Cambridge University Press, 2003. – 223 p.
3. *Goossens, L.* Metaphonymy: The Interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action / L. Goossens // *Cognitive Linguistics*. – Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 1990. – № 1. – P. 323–340.
4. *Yakobson, R. O.* V poiskakh sushnosti yazyka / R. O. Yakobson // *Semiotika : Antologiya* / sost. Yu. S. Stepanov. – 2-ye izd. – M. : Akadem. proyekt; Yekaterinburg : Delovaya kniga, 2001. – S. 111-126.
5. *Mechkovskaya, N. B.* Semiotika: Yazyk. Priroda. Kultura: Kurs lektsiy : ucheb. posobiye dlya stud. filol., lingv. i perevodoved. fak. vyssh. ucheb. zavedeniy / N. B. Mechkovskaya. – 2-ye izd., ispr. – M. : Izdatelskiy tsentr “Akademiya”, 2007. – 432 s.
6. *Zlobin, L. I.* Metafarychnyya spaluchenni sa znachennem psikha-ematsyyanalnaga stanu chalaveka / L. I. Zlobin, Ya. N. Marozava // *Vesnik Vitsebskaga dzyarzhavnaga universiteta*. – 1996. – S. 58-61.
7. *Ding, F.* The Interaction between Metaphor and Metonymy in Emotion Category / F. Ding // *Theory and Practice in Language Studies* [Electronic resource]. Vol. 2. – 2012. – Mode of access: <http://www.academypublication.com/issues/past/tpls/vol02/11/22.pdf> – Date of access: 25.09.2017.
8. *Nosik, A. A.* Leksika-semantychnyya grupy emotsyy gnevu u belaruskay move / A. A. Nosik // *Vesti BDU. Ser. 1. Pedagogika. Psikhologiya. Filalogiya*. – 2016. – № 1. – S. 75–78.
9. *Shymanskaya, V. Yu.* Metafarychnaya reprezentatsyya psikhalogichnay sfery chalaveka u belaruskay i angliyskay movakh (na materyyale substantyvau) / V. Yu. Shymanskaya. – Minsk : RIVSh, 2016. – 124 s.
10. *Kövecses, Z.* *Metaphor and Emotion* / Z. Kövecses. – Cambridge University Press, 2003. – 223 p.